Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta tiistai 15.10.2024 klo 12.15 / HE 105/2024 vp / Lausuntopyyntö 14.10.2024

Suomen Romaniyhdistys kiittää mahdollisuudesta lausua HE 105/2024 lakiesityksestä, jossa ehdotetaan varhaiskasvatuksen toimipaikkakohtaisen yhdenvertaisuussuunnittelua koskevan velvoitteen poistamista yhdenvertaisuuslaista. Asia on tärkeä ja sillä on pitkäaikaisia vaikutuksia yhdenvertaisuuden edistämisessä.

Tämä lausunto on sisällöltään sama kuin oikeusministeriölle annettu lausunto lausuntopalvelun kautta, muutamaa täsmennystä lukuun ottamatta. Lausunnon antajat ovat samat.

Suomen Romaniyhdistys vastustaa hallituksen esitystä, koska se on ristiriidassa hallituksen vuoden 2023 tiedonantoon, jossa hallitus sitoutui edistämään yhdenvertaisuutta ja syrjimättömyyttä sekä tekemään työtä rasismin vähentämiseksi.

Lisäksi hallituksen esityksen mukaan varhaiskasvatuksessa tulisi jatkossa arvioida toimipaikkakohtaisesti tasa-arvolain mukaiset syrjintäperusteet (sukupuoli, sukupuolen ilmaisu ja sukupuoli-identiteetti), kun taas yhdenvertaisuuslain suojaamia syrjintäperusteita ei. Tämä todentaa, ettei esitys ole riittävästi huomioinut mitä toimenpiteitä todellinen rasismin vastaisuus ja yhdenvertaisuus edellyttävät.

Yhdenvertaisuussuunnitelmien toimipaikkakohtaisuus on osa koulutuksen läpileikkaavaa yhdenvertaisuuskasvatusta ja – tietoisuutta. Sen ehdottaminen poistettavaksi tuntuu oudolta, varsinkin kun lainmuutos muutos näin pian lyhyen toimintakauden ajalta ei anna riittävää perustetta lain kumoamiseksi. Hallitus ei pysty esittämään säästötavoitteita, joissa olisi huomioitu hallituksen toimenpiteiden vaikutukset varhaiskasvatuksen mahdollisuuksiin huomioida yhdenvertaisuus toiminnassaan ennen eikä jälkeen lainmuutoksen.

Perustelut

Suomi on nykyään hyvin monikulttuurinen ja moninaisista ihmisistä ja ihmisryhmistä koostuva maa. Moninaisuus käsittää paitsi hyvin erilaisia etnisiä ryhmiä, myös erilaisia uskontoja, vammoja ja sairauksia, aatteita, poliittisia vakaumuksia, kaikkia sateenkaaren kirjoon kuuluvia identiteettejä, sekä myös eri yhteiskuntaluokkiin ja erilaisiin kaupunki- ja kuntayhteisöihin kuuluvia ihmisiä. Moninaisuuteen sisältyy myös hyvin erivahvuisia ja erilaisia tapoja ilmentää omaa identiteettiään, kulttuuriaan tai yhteisöllisyyttään sekä myös omaa suomalaisuuttaan. Yhdenvertaisuuskasvatus on yksi parhaista keinoista luoda tilaa erilaisten näkemysten ja identiteettien kunnioittamiselle ja kohtaamiselle.

Suomen Romaniyhdistys haluaa muistuttaa myös siitä, että Suomi on polarisoitumassa kovaa vauhtia: luokkaerot kasvavat, toimeentulo kiristyy. Köyhyyden lisäksi lapset altistuvat koulukiusaamiselle, nettivihalle ja vihapuheelle. Niille altistuvat erityisesti ne, joita yhdenvertaisuuslainsäädäntö pyrkii suojelemaan.

Suomi on solminut kansainvälisiä sopimuksia lasten oikeuksien suojelemiseksi, joihin kuuluu sekä oikeus tietoon ja koulutukseen sekä lapsen elämän suojelu. Yhdenvertaisuus tarkoittaa sitä, että lapsilla ja heidän huoltajillaan on oikeus tietoon siitä, mitä oikeuksia heillä on ja siitä, miten ja kenen puoleen he kääntyvät, kun näitä oikeuksia loukataan. Myös Suomessa on koteja, joissa lapset altistuvat kuritukselle,

pahoinpitelyille ja jopa kuolemaan johtaville väkivallan teoille. Lisäksi täytyy muistaa sekä netissä että muualla tapahtuva moninainen hyväksikäyttö.

Myös varhaiskasvatuksen aikuisilla on vastuu edistää yhdenvertaisuutta jakamalla tietoa ja turvaa sekä lapsille että heidän huoltajilleen. Pienten lasten kuulemisia ei ole juurikaan tehty, mutta kouluikäisten kuulemisessa huomataan, että lasten pahoinvointi ja eriarvoisuus on usein alkanut jo hyvin varhaisessa vaiheessa.

Yksi toimipaikkaisten yhdenvertaisuussuunnitelmien etu on lasten ja heidän huoltajiensa kuuleminen. Tällä voidaan vahvistaa huoltajien luottamusta siihen, että heidän lapsensa saavat aitoa ja välittävää kasvatusta, jota ohjaavat yhdenvertaisuus ja turvallisuus. Hyvä varhaiskasvatus ottaa huomioon paitsi moninaisuuden, myös erilaisten vaikeuksien ja ympäristöjen vaikutukset ja antaa mahdollisuuden saada apua sitä tarvittaessa.

Suomen Romaniyhdistys muistuttaa myös, että lasten kasvatus - ja sen järjestämisen vastuu- on edelleenkin vanhemmilla. Monet vanhemmista eivät kuitenkaan itse ole saaneet riittävää tietoa tai kokemusta siitä, mitä yhdenvertaisuus tarkoittaa ja millaisia oikeuksia ja velvollisuuksia heillä on. Parhaimmillaan yhdenvertaisuuden suunnittelu yhdessä varhaiskasvatuksen ammattitaistoisen henkilökunnan kanssa ohjaa huoltajia huomioimaan sekä lapsen oikeudet että omat velvollisuutensa yhdenvertaisuuden edistämiseksi.

Lausunnon antajat

Suomen Romaniyhdistys

Päivi Majaniemi, puheenjohtaja

Petra Autio, toimistopäällikkö